

sam i bit ću do vika“ (str. 118-133) izv. prof. dr. sc. Emina Berbić Kolar i doktorandica Mirjana Šibalin, analiziraju leksik i leksičke prinose u Mandićevoj zbirci bečaraca iz Santova, mjesta u južnoj Mađarskoj. Prof. dr. sc. Martin Bobinac objavio je u zborniku rad „Monoštorski rit okom šumara – podsjetnik za promišljanje šuma u budućnosti“ (rad objavljen na srpskom jeziku) (str. 134-163). Tema ovog rada je Monoštorski rit koji je dio zaštićenog područja Specijalni rezervat prirode Gornje Podunavlje. Marija Šeremešić u zborniku piše o obrednim i običajnim pjesmama Hrvata Šokaca (str. 164-179). Običaji monoštorskih Šokaca opisani su na temelju etnografskog istraživanja i po autoričinom osobnom sjećanju. Ista je autorica u zborniku objavila i rad „Štovanje Gospe Fatimske u Monoštoru“ (str. 180-190). U radu je dan povijesni osvrt na Monoštor, crkvu i *Zavitni dan*. U radu „Zavitni dan više od polovice stoljeća kasnije“ (str. 191-202) o *zavitnom danu* piše i Sonja Periškić Pejak, mag. ethno. Ovaj rad prikazuje na koji način *Zavitni dan* danas doživljavaju mlađe generacije Hrvata Šokaca u Monoštoru. Znaju li što je, kakve emocije budi u njima, kakav značaj ima u današnjici? Odgovore na ta pitanja dalo je 14 kazivača. Stanka Čoban u radu „Žensko tradicijsko česljanje i izrada ogavlja Hrvatica u regiji“ (str. 203-209) piše o manifestaciji „Žensko tradicijsko česljanje i izrada ogavlja Hrvatica u regiji“ koju od 2013. godine organizira Udruga „Tragovi Šokaca“ iz Bača. Manifestacija je tematska i svake godine se prikazuju i izrađuju pokrivala za glavu različitih razdoblja života žene.

Zbornik je tiskan u nakladi od 100 primjeraka, a tiskanje su pomogli Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Grad Sombor.

Zlata Vasiljević

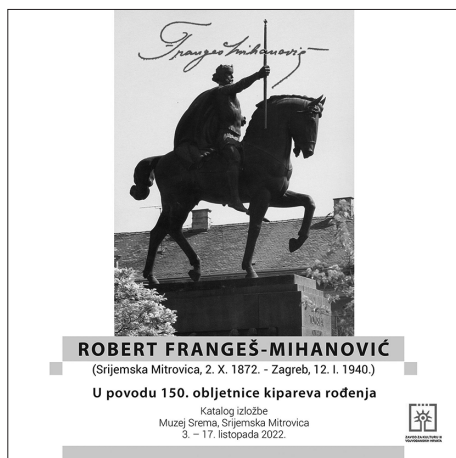
Robert Frangeš-Mihanović 1872. – 1940., U povodu 150. obljetnice kipareva rođenja, Muzej Srema, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2022., 50 str.

Povodom 150. obljetnice rođenja Roberta Frangeša-Mihanovića, jednog od najznačajnijih hrvatskih i europskih kipara te likovnog pedagoga, profesora i utemeljivača zagrebačke Umjetničke akademije (današnja Akademija likovnih umjetnosti) priređena je prigodna izložba reprodukcija njegovih djela u Muzeju Srema u Srijemskoj Mitrovici od 3. do 17. listopada 2022. godine. Uz izložbu tiskan je i prigodni katalog u nakladi Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata na pedeset stranica s kataloškim tekstom i galerijom slika koja predstavlja izbor fotografija odabranih djela. Autorica teksta i koncepcije postava je kustosica Tatijana Gareljić, muzejska savjetnica Nacionalnog muzeja moderne umjetnosti u Zagrebu u kojem je voditeljica Zbirke kiparstva i Zbirke medalja i plaketa. Izložbu je organizirao Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata u sklopu projekta Godine novog preporoda, a uz pomoć Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Kao logistička potpora u katalogu su navedeni Muzej Srema te zagrebački Nacionalni muzej moderne umjetnosti (Moderna galerija koja je preimenovana 2021. godine). Nadalje, likovna oprema kataloga odlikuje se jednostavnim i nenametljivi-

vim dizajnerskim rješenjem Darka Vukovića.

Robert Frangeš-Mihanović jedna je od ključnih figura hrvatskog kiparstva, a može se reći i začetaka moderne umjetnosti na ovim prostorima. Njegova uloga kao jednog od najranijih kipara moderne s kraja 19. i početka 20. stoljeća te isto tako važne zasluge za osnivanje i rad zagrebačke Akademije neosporne su. Njegovo obrazovanje pokazuje nam kako se u ključnim formacijskim momentima nalazio unutar glavnih strujanja: od Obrtne škole u Zagrebu (završava 1889.) preko školovanja u Beču na Umjetničko-obrtnoj školi (1889. – 94.) i Školi za kiparstvo (1894. – 95.) do usavršavanja u Parizu (1900. – 01.) gdje je imao kontakte s Augusteom Rodinom i Medardom Rossom. Bio je nastavnik u Obrtnoj školi u Zagrebu (1895. – 1907.). Jedan je od osnivača Društva hrvatskih umjetnika (1897.), udruženja Lada (1904.) i već spomenute Umjetničke akademije (1907.) te njen prvi upravitelj i profesor kiparstva (1907. – 1940.). Kasnije postaje i članom JAZU-a u Zagrebu, SANU-a u Beogradu i Akademije znanosti i umjetnosti u Pragu. Fundus njegovih djela danas se čuva u zagrebačkoj Gliptoteci i Nacionalnom muzeju moderne umjetnosti.

Prvi dio kataloga sadrži autorski tekst kustosice Garelić. Početni dio teksta posvećen je biografskim podacima Roberta Frangeša-Mihanovića te slijedi još nekoliko cjelina koje putem deskripcije njegovih radova smještaju ovog kipara unutar modernih umjetničkih strujanja u Europi na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće: skulpture studijskog karaktera i salonskog formata, portretna poprsja, pojedinačne figuralne skulptu-

re, animalizam, ratni ciklus i skulpture s idejom zajedništva Južnih Slavena. Posebno je istaknut njegov rad na polju primijenjene umjetnosti, preciznije medaljerski radovi: medalje i plakete s temama iz narodnog života (gospodarske i sportske spomenice) te plakete slobodne modelacije i portreti povijesnih ličnosti. U katalogu su zastupljena gotovo sva najznačajnija ostvarenja iz umjetnikove zrele faze – primjerice Bacač kamena, Filozof, Vida te Sadilica. Vremenski period djela u katalogu pokriva raspon od ranih 1890-ih sve do 1939. godine, pred sam kraj Frangešova života te je time solidno prezentiran kiparov opus. U katalog je uvrštena i fotografija jednog akvarela iz fundusa NMMU-a kako bi se publici skrenula pozornost i na ovaj segment kipareve ostavštine. Autorica teksta detaljno opisuje i stilski analizira sve važnije Frangešove radove te tako pruža i formalnu analizu koja je možda široj publici manje interesantna, ali vrlo značajna za povjesničare/ke umjetnosti – posebice istraživače skulpture. Iako je dio Frangešovih radova dobro poznat javnosti – npr. značajni monumentalni spomenički

radovi poput skulpture Kralja Tomislava ispred zagrebačkog Glavnog kolodvora – njegova sitnija plastika spada u red manje poznatih djela te se ovakvim izložbama zainteresirana publika može bolje upoznati s tim segmentom Frangešova opusa.

Drugi dio kataloga sadrži dvadeset i devet fotografija koje je ustupio zagrebački NMMU, a čiji autor je Goran Vranić. Kao manjkavost kataloga treba spomenuti činjenicu da u njemu nije jasno naznačeno kako su na izložbi prikazane isključivo fotografske reprodukcije djela u vidu izložbenih panela na kojima su prikazani Frangešovi radovi.

Ovaj katalog predstavlja drugu publikaciju unutar edicije Likovni tragovi (ur. Katarina Čeliković) te predstavlja značajan prilog likovnoj baštini vojvođanskih Hrvata čijim je dijelom, barem po mjestu rođenja i Robert Frangeš-Mihanović.

Branimir Kopilović